

Östra Nordstaden – del 2

Oktober 2023

Östra Nordstaden under uppförande i november 1971. Flygfoto mot norr. Foto: Fotograf okänd, Public domain, via Wikimedia Commons

Östra Nordstaden är en del av stadsdelen [Nordstaden](#) i centrala [Göteborg](#). Den präglades fram till slutet av 1960-talet av 1600-talets stadsplan och de flesta byggnaderna var uppförda i början av 1800-talet. Stadsdelen drabbades fram till år 1813 av flera omfattande stadsbränder. Historiskt fanns det tio kvarter i Östra Nordstaden, men genom rivningarna och uppförandet av nya kontors- och affärshus under 1960- och 1970-talen slogs fler kvarter samman, så att området numera endast omfattar tre kvarter. I området fanns flera emigranthotell och många mindre företag – vid inledningen av omdaningens uppgick antalet företag till 258.

Genom *Projekt Östra Nordstaden* under åren 1959–1975 omdanades och "[sanerades](#)" hela Östra Nordstaden till köpcentrumet [Nordstan](#). Projektet drevs helt i privat regi av flera

byggbolag, vilka samverkade i det gemensamma bolaget Östra Nordstaden AB & Co. Kommanditbolag. Projektets finansiering utfördes av fyra banker. Kommunens fastigheter och gator inom området överläts till [kommanditbolaget](#) och kommunen beslutade om nödvändig [expropriering](#).

Historiska kvarter

Sjätte kvarteret Nålmakaren

Kvarteret Nålmakaren omgärdades av Kronhusgatan i norr, Östra Hamngatan i väster, Sillgatan (Postgatan) i söder och Götgatan i öster. Före branden år 1794 var kvarteret förbundet med kvarteret Gästgivaren. Vid branden förlorade tjugo fastighetsägare sina hus. Efter branden sammanslogs ett antal ödetomter, så att på en karta från år 1810 består kvarteret av tretton tomter. Bland de boende märks skeppare och hantverkare, till exempel [hattmakare](#) och handskmakare, dock ingen [nålmakare](#).^[69]

Östra Hamngatan 18 – Kronhusgatan 15 köptes år 1848 av handelsman Gabriel Lundgren, som var en av stadens stora donatorer. Näste ägare, skomakare Anders Carlsson, lät år 1859 bygga på med en tredje våning. Bland hyresgästerna märks fotografen J. P. Pettersson, som hade en fotoateljé på vinden.^[70]

I hörnet Postgatan – Götgatan 9 öppnade år [Göteborgs kyrkliga stadsmission](#) år 1953 en utspisningslokal för behövande. År 1960 omvandlades lokalen till ”daghem för hem- och arbetslösa”.^[71]

Korsningen Kronhusgatan 23 och Götgatan 6 på 1890-talet. Vid denna adress låg gästgivare Johan Söderlings gästgiveri, vilket gav kvarteret Gästgivaren dess namn. Foto: Fotograf okänd, Public domain, via Wikimedia Commons.

Nordstadstorget 6, motsvarande Götgatan 6 enligt gamla stadsplanen. [Kronhusgatans](#) sträckning i Östra Nordstaden utgick vid byggandet av affärscentrumet Nordstan. Foto: Mattias Blomgren, CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>, via Wikimedia Commons.

Sjunde kvarteret Gästgivaren

Kvarteret Gästgivaren omgärdades av Kronhusgatan i norr, Götgatan i väster, Sillgatan (Postgatan) i söder och Norra Larmgatan i öster. Före branden år 1794 var kvarteret förbundet med kvarteret Nålmakaren.^[69] Vid branden fick 14 av 28 fastighetsägare sina hus nerbrända och två hus revs. Tolv mindre och fallfärdiga stugor närmast vallen undgick elden, men merparten av dem kom att brännas ner vid branden år 1813. På kartan från år 1810 består kvarteret av 23 tomter. Bland de boende i kvarteret märks [sergeanter](#), packhuskarlar, [järndragare](#), däldragare och båtkarlar. Kvarteret fick sitt namn efter gästgivare Johan Söderling, som bedrev [gästgiveri](#) i ett stenhus i hörnet Kronhusgatan 23 – Götgatan 6, vilket han köpte år 1803. Under 1880- och 1900-talet låg det flera hotell och emigrantkontor i kvarteret, framför allt längs Sillgatan.^[72]

Branden år 1813 bröt ut i ett gammalt tvåvånings trähus vid Kronhusgatan 29, vilket då ägdes av skomakare Eric Hallberg. Hallberg lät efter branden uppföra ett stenhus på tomten. Även Kronhusgatan 31 undgick branden år 1794, men brann ner år 1813. Efter branden uppfördes på tomten ett tvåvånings stenhus. Det kom år 1842 att säljas till stadsarkitekten Heinrich Kaufman.^[73] År 1816 bebyggde bokhållare Anders Wetterlund Sillgatan 50 med ett tvåvånings stenhus, vars ritning är en av de äldsta ritningarna som finns hos stadsbyggnadskontoret. Även ett envånings gårdshus uppfördes.^[74] Fastigheterna Postgatan 36, 38 och 40, samt Postgatan 34 – Götgatan 8, brann såväl år 1794, som år 1813.^[75] I fastigheten Postgatan 34 – Götgatan 8 kom senare [Hvita Stjern Linien](#) att ha sitt emigrantkontor.^[76]

Åttonde kvarteret Köpmannen

Kvarteret Köpmannen omgärdades av Sillgatan (Postgatan) i norr, Östra Hamngatan i väster, Köpmansgatan i söder och Nils Ericsonsgatan i öster. Det var ett av de största, om inte det största, kvarteret i centrala staden. På kartan från år 1810 bestod det av 46 tomter och i det närmaste hela kvarteret förstördes i branden år 1813. I början av 1700-talet ägdes husen främst av hantverkare – skomakare, [saltmätare](#), [murmästare](#), järndragare med flera. Handelsmän och köpmän, liksom [hökare](#), blev ägare med början från omkring år 1720. Under 1840-, 1850- och 1860-talen ökade emigranttrafiken och flera emigranthotell etablerades i kvarteret. Sedan torghandeln på 1850-talet flyttade från Stora Torget ([Gustaf Adolfs torg](#)) till [Kungstorget](#) flyttade en del [minuthandlare](#) och istället etablerades flera [handelshus](#) i kvarteret. På 1960-talen ägs nästan alla fastigheterna av aktiebolag, [engrosfirmor](#) och några större hotell.^[77]

Östra Hamngatan 26 och 28 – Köpmansgatan 28 ägdes på 1700- och 1800-talen av handelsmän och köpmän. År 1846 köptes tomterna av arkitekten [Victor von Gegerfelt](#), som år 1849 fick en ritning för ett fyra våningars stenhus fastställt. Gegerfelt ägde huset i omkring nitton år, varefter han sålde det till grosshandlare Edwin Willerding, som år 1868 sålde det till handlanden John Edvard Trägårdh. Denne tillverkade brännvinsdestilleriapparater och maskiner och lät år 1869 bygga om fastigheten, varvid den försågs med nyrenässansdekorationer. Huset kallades det ”Trägårdhska huset” och ägdes av släkten fram till omkring år 1905, då det såldes till Göteborgs stad.^[78]

På Köpmansgatan 32–38 fanns från början av 1900-talet [Waldemar Zachrissons](#) boktryckeri. År 1900 lät Zachrisson uppföra ett fyravåningshus, vilket ritats av John Uddgren. Det ersatte ett mindre stenhus, som uppförts år 1822.^[79] Köpmansgatan 32 och 34 byggdes om och försågs med stora fönster. Ritningarna utfördes år 1902 av [Louis Enders](#), med slutlig version av Otto Fahlström år 1913.^[80]

Köpmansgatan 42 uppfördes år 1895 i jugendstil efter ritningar av [Hans Hedlund](#).^[81] Göteborgs Lithografiska AB höll till på Köpmansgatan 44–48.^[82] I slutet av Köpmansgatan fanns fram till branden år 1813 flera små trähus. Det tog tid innan alla tomterna blev bebyggda med stenhus efter branden.^[83]

På Köpmansgatan 52, ett trevåningshus uppfört år 1864^[84], nyöppnade Cue Club strax före jul 1966, sedan de flyttat från Norra Larmgatan 6. I september 1969 flyttade Cue Club till Kungstorget 14, då huset på Köpmansgatan skulle rivas.^[35]

Vid Postgatan 63 – Nils Ericsonsgatan 19 uppförde handskmakare Petter Hammarström år 1818 ett stenhus. Det ersattes år 1891 av en ny byggnad, ritad av [Carl Fredrik Ebeling](#), och som inrymde ett hotell.^[85] Hotel Continental, ursprungligen Hotel D’Angleterre^[86], låg kvar där till år 1949, varefter [SKE](#):s flickhem flyttade in. Från mitten av 1950-talet hade [Bilspedition](#) sitt huvudkontor där. Byggnaden revs genom sprängning på morgonen lördagen den 13 juni 1970.^[87]

[Frälsningsarmén](#) köpte år 1938 Postgatan 55 och hade där möteslokal för omkring 400 personer, expedition och officersbostad.^[71]

Postgatan 57 ägdes i början av 1900-talet av Emigrantmissionens byggnadsförening u.p.a.^[88] Vid Postgatan 55 etablerades år 1875 den första [korkfabriken](#) i Göteborg. Senare kom fastigheten att ägas av Lindblads Motor AB och Frälsningsarmén.^[89] År 1863 köpte smeden Peder Rasmussen Postgatan 53 och lät bygga till den efter ritningar av Anton Heres. Rasmussen var far till arkitekten [Yngve Rasmussen](#) och målaren [Thorwald Remigus Rasmussen](#). Sedan smeden

Rasmussen avlidit år 1877 lät änkan Maria Elisabeth Lindberg bygga om fastigheten till ett fyravåningshus, möjligen efter ritningar av sonen Yngve. Fastigheten kom senare att ägas av Förnyade Kafferosteri AB Kronan.^[90]

Hotel Continental vid [Nils Ericsonsgatan](#) 19. Tidigt 1900-tal. Foto: Fotograf okänd, Public domain, via Wikimedia Commons

Nionde kvarteret Nye Port

Kvarteret Nye Port, bestående av fyra tomter, anlades år 1811 på den sydligaste delen av [bastionen](#) Johannes Rex och [ravelinen](#) Prins Fredric. Tomterna benämndes ursprungligen nr. 1, 2, 3 och 4 i Johannes Rex, senare med samma nummer i Prins Fredric, och slutligen nr. 26, 27, 28 och 29 i kvarteret Nye Port. Tomtindelningen förändrades då, så att alla tomterna blev genomgående med fasader åt såväl Drottningtorget, som förlängningen av Köpmansgatan. Tomterna såldes den 15 november 1811, men några bebyggdes först på 1820-talet.^[91]

Köpmannen Gustaf J:son Billqvist köpte tomten Drottningtorget 1 – Köpmansgatan 31 år 1811, men sålde den år 1815 sedan han fått en tomt i kvarteret Kronobageriet. Den nye ägaren, klensmeden Mathias Hellmonth, lät uppföra ett tvåvånings stenhus. Sedan länsvaktmästare Carl Andersson köpt fastigheten år 1830, lät han år 1833 uppföra ytterligare ett tvåvåningshus. År 1891 köptes fastigheterna av apotekare Victor Rudolf Högberg, som i februari 1892 öppnade apoteket Vasen där. Apoteket låg kvar där till år 1913, då Högbergs efterträdare apotekare Olof Björsell lät flytta det till Norra Hamngatan 40.^[92] Byggnaden revs 1934–1935 sedan staden [exproprierat](#) det för att ge plats åt trafik och spårvagnar.^[93]

Handelsman Billqvist köpte även tomten Drottningtorget 2 – Köpmansgatan 33, bebyggde den med ett mindre stenhus och sålde den år 1821. Krögaren Fredric Bohlin köpte fastigheten år 1845 och uppförde år 1857 ett tvåvåningshus åt Köpmansgatan, vilket ritats av byggmästare Philip Jacob Rapp. År 1876 lät dåvarande ägaren, bokhållare Georg Alexander Hellström, uppföra

ett hus åt Drottningtorget, vilket ritades av arkitekt [August Westerberg](#). Samtidigt byggdes huset åt Köpmansgatan på med en tredje våning. Hotellägare Emil Eggers köpte senare fastigheterna och lät genomföra vissa ändringar.^[94] I mitten av 1990-talet (1994^[95]) revs byggnaden för att ge plats åt trafik och spårvagnar.^[93]

Handelsman Tobias Lundgren köpte år 1813 Drottningtorget 3–4 – Köpmansgatan 35 och 37 och bebyggde dem med ett tvåvånings- och ett trevåningshus. De kom att säljas på konkursauktion år 1818. Drottningtorget 4 kom på 1860-talet i hotellägare Lars Efraim Lindblads ägo, som lät genomföra om- och påbyggnader och år 1877 öppnade Hotell Christiania, vilket tidigare legat vid [Magasinsgatan](#). Emil Johan Eggers, som arbetade som [portier](#) på hotellet, kom senare att ta över verksamheten och köpte på 1890-talet grannfastigheterna. Efter en större ombyggnad öppnade år 1894 [Hotel Eggers](#).^[96]

Stora Hamnkanalen och Norra Hamngatan 18–36 i kvarteret Kronobageriet år 2023. Foto: Mattias Blomgren, CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>, via Wikimedia Commons.

Tionde kvarteret Kronobageriet

Kvarteret Kronobageriet omgärdades av Köpmansgatan i norr, Östra Hamngatan i väster, Norra Hamngatan i söder och Nils Ericsonsgatan i öster. Det var det ”finaste” av Östra Nordstadens kvarter. Kvarteret fick sitt namn efter Kronobageriet, som fanns kvar där ännu år 1890. Längs Norra Hamngatan bodde [rådmän](#) och andra av stadens befattningshavare, samt välbärgade köpman. Åt Köpmansgatan bodde hantverkare och hökare.^[97]

De flesta husen längs Norra Hamngatan uppfördes under 1820-talet och bebyggelsen bestod av trevåningshus. Stadsarkitekten [Jonas Hagberg](#) arbetade för att uppnå en symmetri i husraden. Till följd av ekonomiska kriser och [kolerans härjningar](#) tog byggandet lång tid. Åt Köpmansgatan var bebyggelsen mindre påkostad och bestod främst av enkla tvåvånings stenhus. På

Köpmansgatan 23 och senare även på Köpmansgatan 21 låg O. P. Anderssons brännvinsdestilleri. Bland andra verksamheter längs Köpmansgatan fanns slakterier, en chokladfabrik, samt Kuhlins plåtslageri, som låg där från början av 1900-talet fram till 1960-talet.^[98]

Efter branden år 1813 kom handelsman Anton Lach att år 1819 bli ägare av ödetomterna Östra Hamngatan 30 – Köpmansgatan 9 A, men han genomförde inte något nybygge. År 1824 började han bygga en träbod med avsikt att under några månader hyra ut den till en cirkusägarinna. Planerna möttes av protester och projektet stoppades av stadsarkitekt Hagberg. Anton Lach sålde då tomterna till lantbrukaren och hökaren Petter Enander, som år 1825 lät uppföra ett trevånings stenhus efter ritningar av stadsarkitekten Hagberg. Enander köpte år 1843 Köpmansgatan 9 B och förlängde byggnaden. Fastigheten ägdes av släkten Enander fram till år 1905, då det såldes till firman Ström & Co. Den gick över till firma Larsson, Seaton & Co år 1920 och förvärvades år 1934 av [Thulebolagen](#).^[99]

Efter branden år 1813 uppförde handelsman Jonas Bergström ett trevånings stenhus efter ritning troligen utförd av [Justus Fredrik Weinberg](#). Stadsarkitekten Jonas Hagberg tog år 1825 fram ett förslag till samordning av fastigheterna vid Östra Hamngatan 30–34, vilka låg mitt emot Stora Torget. Enligt förslaget skulle Bergströms hus i mitten ges ett mer dominant utseende. Bergström lovade att försöka ta hänsyn förslaget, men ville inte göra några större ändringar. Enanders hörnhus påverkades inte så mycket av förslaget och nummer 34 hade ännu inte börjat byggas. Östra Hamngatan 32 köptes år 1915 av konditor [Carl Bräutigam](#), som sålde det till [Brandförsäkrings AB Norrland](#) år 1920 och därefter gick det över till Thulebolaget.^[100]

Konsul Olof Beckman lät efter branden år 1813 uppföra ett trevånings hus i hörnet Östra Hamngatan 34 – Norra Hamngatan 18. Sedan grosshandlare [Julius Lindström](#) åren 1857 och 1860 köpt fastigheterna lät han riva dem och uppförde en byggnad i romersk nyrenässans efter ritningar av [Johan Fredrik Åbom](#). Det invigdes den 13 december 1866. År 1881 köptes huset av grosshandlare [John West Wilson](#), efter vilken det kom att kallas Wilsonska huset. Efter hans död såldes huset till frukthandlare [Friedrich Mühlenbock](#) år 1889 och benämndes då för [Mühlenbockska huset](#). Mühlenbock lät anlägga en trädgård på taket, där han odlade grönsaker. Huset kom senare att ägas av firman Heyman & Co, som år 1935 sålde det till Thulebolaget, som lät riva det och de andra fastigheterna mitt emot Gustav Adolfs torg. Thulehuset uppfördes i dess ställe efter ritningar av [Nils Einar Eriksson](#).^[101]

Innehavaren av Göteborgs Choklad & Konfektfabrik, disponent Carl Axel Lindelöw, ägde från omkring år 1910 Köpmansgatan 9 B och 11, vilka år 1960 övergick till Brändström & Turitz.^{[102][103]} Norra Hamngatan 24, med baktomten Köpmansgatan 13, byggdes år 1826 efter ritningar av Justus Fredrik Weinberg och köptes vid sekelskiftet 1900 av firman [Dorch, Bäcksin & Co](#). År 1923 revs Köpmansgatan 13 och ersattes av ett fyra våningars lagerhus ritat av Sven Tingström.^[104] År 1944 skedde en ombyggnad av fastigheten åt Norra Hamngatan.^[4]

Järnhandlare Johan Christian Fraenkel köpte år 1865 Norra Hamngatan 26 och år 1879 bildades firman Fraenkel & Hedenberg, vilken Magnus Hedenberg blev ensam ägare till år 1883. Norra Hamngatan 28 och Köpmansgatan 19 förvärvades år 1903 och år 1931/1932 skedde en sammanslagning och ny- och ombyggnad genomfördes efter ritningar av [Sten Branzell](#). Norra Hamngatan 28 – Köpmansgatan 19 köptes år 1838 av slaktare Johannes Carlson, som år 1832 köpt [Gunnebo slott](#) och år 1841 blev ägare av [landeriet Götaberg](#). Norra Hamngatan 28 hyrdes ut av Fraenkel & Hedenberg, men redan från år 1881 hade där bedrivits restaurangrörelse.^[105] Omfattande om- och påbyggnader genomfördes i slutet av 1950-

talet.^[4] [Nordstans](#) entré mot Norra Hamngatan ligger där dessa byggnader låg, sedan Götgatan dragits fram där.^[106]

[Olof Peter Anderson](#) köpte år 1825 Norra Hamngatan 32 med bakgården Köpmansgatan 23 och grundade det senare berömda brännvinsdestilleriet O. P. Anderson & Son där. Tio år senare köpte sonen för firmans räkning grannfastigheten Norra Hamngatan 30 och Köpmansgatan 21. Efter Olof Peter Andersons död år 1876 lät sonen Carl August Andersson flytta fabriken till Lilla Klädpressaregatan, där den senare kom att utvidgas. År 1863 köpte Carl August Andersson fastigheten Norra Hamngatan 36 och lät flytta kontoret dit, varvid hans yngre bror Adolf Robert Andersson övertog den gamla fastigheten.^[107] Carl August Andersson lät år 1865 bygga om Norra Hamngatan 36 – Köpmansgatan 27 och år 1891 uppfördes en nybyggnad vid Köpmansgatan. Kontoret låg ännu år 1886 kvar vid Norra Hamngatan 36, men flyttades senare till Lilla Klädpressaregatan. Carl August Andersson bodde kvar vid Norra Hamngatan 36 till sin död år 1903. Fastigheterna gick sedan i arv till hustrun och de fyra sönerna, men de såldes år 1924 till Lifförsäkrings AB Balder, som lät uppföra en nybyggnad åt Norra Hamngatan efter ritningar av [Harald Ericson](#) och [Ragnar Ossian Swensson](#).^[108]

Vid Norra Hamngatan 38 – Köpmansgatan 29 gick tidigare Slakthusgatan. Handelsman Jacob Wilhelm Edin lät år 1823 stadsarkitekten Jonas Hagberg rita ett stenhus mot Norra Hamngatan och inköpte även tomten mot Köpmansgatan, vilken dock endast bebyggdes med mindre byggnader. År 1875 förändrades huset mot Norra Hamngatan och mot gården uppfördes ett trevånings hus. En större ombyggnad skedde år 1907, varigenom fasaden mot Norra Hamngatan förändrades. På 1930-talet fanns bland annat hotell Drott bland hyresgästerna.^{[109][110]} En ombyggnad skedde år 1930/1931.^{[4][111]}

Dahlanderska huset Norra Hamngatan 40 – Nils Ericsonsgatan 25 år 1912. Foto: Fotograf okänd, Public domain, via Wikimedia Commons.

Vid Norra Hamngatan 40 – Nils Ericsonsgatan 23 och 25 – Köpmansgatan 29 låg under 1600- och 1700-talen Kronobageriet och Slakthuset. Slakthuset flyttade därifrån år 1835 medan Kronobageriet låg kvar där till år 1890; det hade dock flyttats mellan ett par tomter omkring år 1835. I hörnet Norra Hamngatan 40 – Nils Ericsonsgatan 25 lät handlande Lars Dahlander omkring år 1849 uppföra ett trevånings hus. Apotekare Otto Björsell, som år 1910 övertagit apoteket Vasen vid Drottningtorget, köpte det Dahlanderska huset, lät riva det och uppförde en monumental byggnad efter ritningar av Arvid Bjerke år 1912. Hörnet Köpmansgatan – Nils Ericsonsgatan, varifrån Kronobageriet flyttat, inköptes av handlanden och hotellägaren Johan Anders Holmdal, som år 1895 lät uppföra ett fyrvånings hus, i vilket Hotell Kung Karl inrymdes.^[112] Hotell Kung Karl öppnades i oktober 1896. Det innehöll 50 rum, samt var försett med hiss och egen badinrättning med kalla och tempererade bad och dusch. Det hade dessförinnan legat på Köpmansgatan 52 mitt emot nybyggnaden. Det gamla Hotell Kung Karl döptes om till Hôtel du Nord.^{[113][114][115]} Byggnaden ritades av Hans Hedlund och Hotell Kung Karl bytte senare namn till Hotel Opera.^[116] Hotellet revs år 2007.^[117]

Läs hela artikeln om Östra Nordstaden på [Wikipedia](#).

Text: Artikeln [Östra Nordstaden](#) på Wikipedia, licensierad enligt [Creative Commons Erkännande-dela-lika 4.0 Unported](#)